

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (druhá komora)

z 29. júna 2006 *

Vo veci C-289/04 P,

ktorej predmetom je odvolanie podľa článku 56 Štatútu Súdneho dvora, podané 30. júna 2004,

Showa Denko KK, so sídlom v Tokiu (Japonsko), v zastúpení: M. Dolmans a P. Werdmuller, advocation, ako aj J. Temple-Lang, solicitor,

odvolateľ,

ďalší účastníci konania:

Komisia Európskych spoločností, v zastúpení: P. Hellström a H. Gading, splnomocnení zástupcovia, s adresou na doručovanie v Luxemburgu,

žalovaná v prvostupňovom konaní,

* Jazyk konania: angličtina.

Tokai Carbon Co. Ltd, so sídlom v Tokiu,

SGL Carbon AG, so sídlom vo Wiesbadene (Nemecko),

Nippon Carbon Co. Ltd, so sídlom v Tokiu,

GrafTech International Ltd, predtým UCAR International Inc., so sídlom vo
Wilmingtone (Spojené štáty),

SEC Corp., so sídlom v Amagasaki (Japonsko),

The Carbide/Graphite Group Inc., so sídlom v Pittsburgu (Spojené štáty),

žalobcovia v prvostupňovom konaní,

SÚDNY DVOR (druhá komora),

v zložení: predseda druhej komory C. W. A. Timmermans, sudcovia
R. Silva de Lapuerta (spravodajkyňa), P. Kūris, G. Arestis a J. Klučka,

generálny advokát: L. A. Geelhoed,
tajomník: K. Sztranc, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 15. septembra 2005,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 19. januára 2006,

vyhlásil tento

Rozsudok

- Vo svojom odvolaní spoločnosť Showa Denko KK (ďalej len „SDK“) navrhuje čiastočné zrušenie rozsudku Súdu prvého stupňa Európskych spoločenstiev z 29. apríla 2004, Tokai Carbon a i./Komisia (T-236/01, T-239/01, T-244/01 až T-246/01, T-251/01 a T-252/01, Zb. s. II-1181, ďalej len „napadnutý rozsudok“) v rozsahu, v akom ním bola na sumu 10 440 000 eur stanovená výška pokuty uloženej odvolateľovi rozhodnutím Komisie 2002/271/ES z 18. júla 2001 týkajúcim sa konania o uplatnení článku 81 Zmluvy ES a článku 53 Dohody EHP — Vec COMP/E-1/36.490 — Grafitové elektródy [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 100, 2002, s. 1, ďalej len „sporné rozhodnutie“).

Právny rámec

Nariadenie č. 17

- 2 Článok 15 nariadenia Rady č. 17 zo 6. februára 1962 Prvé nariadenie implementujúce články [81] a [82] zmluvy (Ú. v. ES 1962, 13, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3) stanovuje:

„1. Komisia môže rozhodnutím uložiť podnikom alebo združeniam podnikov pokuty od 100 do 5 000 účtovných jednotiek, keď úmyselne alebo z nedbanlivosti:

...

- b) poskytli nesprávne informácie v odpovedi na žiadosť podanú podľa článku 11 (3) alebo (5)...

...

2. Komisia môže rozhodnutím uložiť podnikom alebo združeniam podnikov pokuty od 1 000 do 1 000 000 účtovných jednotiek alebo viac, ale nepresahujúcej 10 %

obratu v predchádzajúcom obchodnom roku každého podniku, ktorý sa zúčastnil porušenia, ak buď úmyselne, alebo z nedbalosti:

a) porušili článok [81] (1) alebo článok [82] zmluvy;...

...

Pri stanovení pokuty sa bude posudzovať jednak závažnosť porušenia a tiež jeho trvanie.

...“

Usmernenia

- 3 Oznámenie Komisie s názvom „Usmernenia k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy o ESUO“ (Ú. v. ES C 9, 1998, s. 3; Mim. vyd. 08/001, s. 171, ďalej len „usmernenia“), vo svojej preambule uvádza:

„Zásady... načrtnuté by mali zabezpečiť priehľadnosť a nestrannosť rozhodnutí Komisie, rovnako v očiach podnikov, ako aj v očiach Súdneho dvora, pričom právomoci Komisie stanovovať pokuty v rozmedzí 10 % celkového obratu, ktoré jej

prislúchajú na základe relevantnej legislatívy, ostávajú zachované. Tieto právomoci sa však musia riadiť koherentnou a nediskriminačnou politikou, konzistentnou s cieľmi sledovanými penalizáciou porušení pravidiel súťaže.

Nová metóda určovania výšky pokuty sa bude pridržať nasledujúcich pravidiel, ktoré začínajú od základnej čiastky, ktorá sa bude zvyšovať s ohľadom na priťažujúce okolnosti, alebo znižovať s ohľadom na poľahčujúce okolnosti.“

Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

- 4 Článok 4 protokolu č. 7 európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného v Ríme 4. novembra 1950, znie takto:

„Právo byť opakovane súdený alebo trestaný

Nikoho nemožno stíhať alebo potrestať v trestnom konaní podliehajúcim právomoci toho istého štátu za trestný čin, za ktorý už bol oslobodený alebo odsúdený právoplatným rozsudkom v súlade so zákonom a trestným poriadkom tohto štátu.

Ustanovenia predchádzajúceho odseku nie sú na prekážku obnovy konania v súlade so zákonom a trestným poriadkom príslušného štátu, ako nové alebo novoodhalené skutočnosti alebo podstatná chyba v prechádzajúcom konaní mohli ovplyvniť rozhodnutie vo veci.

Od tohto článku nemožno odstúpiť podľa článku 15 dohovoru.“

Skutkové okolnosti a sporné rozhodnutie

- 5 V napadnutom rozsudku Súd prvého stupňa zhrnul skutkový stav, ktorý bol základom ním prejednávanej žaloby takto:

„1 Rozhodnutím 2002/271/ES... Komisia zistila účasť rozličných podnikov na sérii dohôd a zosúladených postupov v zmysle článku 81 ods. 1 ES a článku 53 ods. 1 Dohody o Európskom hospodárskom priestore [z 2. mája 1992 (Ú. v. ES L 1, 1994, s. 3, ďalej len ‚dohoda EHP‘)] v odvetví grafitových elektród.

2 Grafitové elektródy sa používajú najmä na výrobu ocele v elektrických oblúkových peciach. Výroba ocele v týchto peciach spočíva hlavne v recyklácii, pri ktorej sa na rozdiel od klasickej výroby zo železnej rudy vo vysokých kyslíkových peciach oceľový odpad spracúva na novú oceľ. V elektrickej oblúkovej peci sa na roztavenie oceľového šrotu používa deväť

elektrod spojených do stĺpcov po tri. Z dôvodu intenzity tavenia je približne každých osem hodín spotrebovaná jedna elektróda. Výroba elektródy trvá asi dva mesiace. Grafitové elektródy sa nedajú v procese výroby ničím nahradiť.

- 3 Dopyt po grafitových elektródach priamo súvisí s výrobou ocele v elektrických oblúkových peciach. Hlavnými zákazníkmi sú oceliarske podniky, ktoré predstavujú približne 85 % dopytu. V roku 1998 predstavovala svetová produkcia surovej ocele 800 miliónov ton, z ktorých 280 miliónov ton bolo vyrobených v elektrických oblúkových peciach...

...

- 5 Technologické zlepšenia v 80. rokoch umožnili podstatné zníženie spotreby elektród na tonu vyrobenej ocele. Oceliarsky priemysel prešiel v tomto období významnou reštrukturalizáciou. Pokles dopytu po elektródach viedol k reštrukturalizácii svetového elektródového priemyslu. Mnoho závodov bolo zatvorených.

- 6 V roku 2001 zásobovalo európsky trh s grafitovými elektródami deväť západných výrobcov...

- 7 Podľa článku 14 ods. 3 nariadenia č. 17... vykonali úradníci Komisie 5. júna 1997 bez ohlásenia súbežné šetrenia v priestoroch [niekoľkých výrobcov grafitu].

8 V ten istý deň agenti Federal Bureau of Investigation (FBI) vykonali v Spojených štátoch prehliadky priestorov niekoľkých výrobcov. Po týchto prehliadkach sa začalo trestné konanie proti... SDK... za nedovolený kartel. Všetci obvinení sa priznali ku skutkom, ktoré sa im kládli za vinu, a súhlasili so zaplatením pokuty [stanovenej] pre SDK na 32,5 milióna amerických dolárov (USD)...

...

10 Proti... SDK boli v Spojených štátoch v mene skupiny odberateľov podané žaloby na náhradu trojnásobku škody a úrokov (*triple damages*).

11 ... V júni 1998 podali výrobcovia ocele v Kanade proti... SDK občianskoprávnu žalobu za nedovolený kartel.

12 Dňa 24. januára 2000 zaslala Komisia dotknutým podnikom oznámenie o výhradách. Správne konanie skončilo 18. júla 2001 prijatím [sporného] rozhodnutia, v ktorom bolo žalujúcim podnikom... vytknuté, že na celosvetovej úrovni určili ceny a rozdelili národné a regionálne tovarové relevantné trhy podľa princípu ‚domáci výrobca‘:... SDK... [zodpovedal] za Japonsko a niektoré časti Ďalekého východu...

13 Podľa [sporného] rozhodnutia boli základnými princípmi kartelu tieto princípy:

— ceny grafitových elektród mali byť určované na svetovej úrovni,

- cenové rozhodnutia každej spoločnosti mal prijímať výlučne prezident alebo generálni riaditelia,

- ‚domáci výrobca‘ mal určiť trhovú cenu na svojom ‚území‘ a ostatní výrobcovia mali túto cenu ‚dodržiavať‘,

- na ‚nedomácich‘ trhoch, teda na trhoch, na ktorých nepôsobil žiaden ‚domáci‘ výrobca, sa ceny určovali dohodou,

- ‚nedomáci‘ výrobcovia sa mali zdržať agresívnej hospodárskej súťaže a stiahnuť z ‚domácich‘ trhov iných výrobcov,

- nesmeli sa zvýšiť výkonnosť (od japonských výrobcov sa očakávalo, že znížia svoju výkonnosť),

- nemalo dôjsť k žiadnym prevodom technológie mimo okruhu výrobcov zúčastnených na karteli.

14 V [spornom] rozhodnutí sa ďalej uvádza, že tieto základné princípy boli realizované stretnutiami kartelu, ktoré sa konali na niekoľkých úrovniach: stretnutia ‚manažérov‘, ‚pracovné‘ stretnutia, stretnutia skupiny európskych výrobcov (bez japonských podnikov), národné alebo regionálne stretnutia venované špecifickým trhom a dvojstranné vzťahy medzi podnikmi.

...

16 Na základe skutkových zistení a právneho posúdenia vykonaného v [spornom] rozhodnutí Komisia uložila dotknutým podnikom pokuty, ktorých výška bola vypočítaná v súlade s metodológiou uvedenou v Usmerneniach k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy o ESUO..., ako aj podľa oznámenia o neuložení alebo znížení pokút v prípadoch kartelov...

17 Článok 3 výroku [sporného] rozhodnutia ukladá tieto pokuty:

...

SDK: 17,4 milióna eur;

...

18 Článok 4 výroku nariaďuje dotknutým podnikom, aby pokuty zaplatili do troch mesiacov od dátumu oznámenia [sporného] rozhodnutia, v opačnom prípade sú povinné zaplatiť úrok vo výške 8,04 %.“

Konanie pred Súdom prvého stupňa a napadnutý rozsudok

- 6 SDK a ostatné podniky, ktorým bolo určené sporné rozhodnutie, proti nemu podali žalobu o neplatnosť na Súd prvého stupňa.

- 7 Napadnutým rozsudkom Súd prvého stupňa najmä rozhodol a vyhlásil:

„...“

4. Vo veci T-245/01, Showa Denko/Komisija:

— výška pokuty uloženej žalobcovi článkom 3 rozhodnutia 2002/271 sa stanovuje na 10 440 000 eur,

— v zostávajúcej časti sa žaloba zamieta,

...“

Návrhy účastníkov konania pred Súdny dvorom

8 SDK navrhuje, aby Súdny dvor:

- čiastočne zrušil napadnutý rozsudok,
- znížil na sumu 6 960 000 eur pokutu, ktorá mu bola uložená alebo znížil túto pokutu o sumu, ktorú bude Súdny dvor považovať za vhodnú pri výkone svojej voľnej úvahy,
- prijal akékoľvek opatrenie, ktoré bude Súdny dvor považovať za vhodné,
- zaviazal Komisiu na náhradu trov konania.

9 Komisia navrhuje, aby Súdny dvor:

- zamietol odvolanie,
- zaviazal odvolateľa na náhradu trov konania.

O odvolaní

- 10 SDK uplatňuje na podporu svojho odvolania štyri dôvody, a to nesprávne zohľadnenie „násobiteľa odstrašenia“ založeného na svetovom obrate, nesprávne uplatnenie kritérií týkajúcich sa určenia „násobiteľa odstrašenia“, nesprávne právne posúdenie a nedostatok odôvodnenia vo vzťahu k zohľadneniu pokút a povinností uložených odvolateľovi v tretích štátoch, ako aj porušenie základného práva odvolateľa na spravodlivý proces.

O prvom dôvode týkajúcom sa uplatnenia „násobiteľa odstrašenia“ založeného na svetovom obrate

Argumentácia účastníkov konania

- 11 SDK tvrdí, že Komisia zohľadnila veľkosť podniku, ako aj jeho svetový obrat, a nie obrat dosiahnutý vďaka tovarom dotknutým dohodami medzi členmi kartelu, už pri stanovení troch kategórií základných pokút, ktoré zamýšľala uložiť rozličným dotknutým podnikom. Tieto okolnosti teda nemohli odôvodniť osobitné dodatočné zvýšenie pokuty. Okrem toho „násobiteľ odstrašenia“ možno uplatniť iba z dôvodov odstrašenia.
- 12 SDK sa domnieva, že Súd prvého stupňa v bodoch 241, 242 a 370 napadnutého rozsudku opomenul vysvetliť teóriu, podľa ktorej je pri výpočte „násobiteľa odstrašenia“ potrebné zohľadniť dosiahnutý svetový obrat, a nie obrat dotknutý

dohodami medzi podnikmi. Súd prvého stupňa vyslovil niekoľko hľadísk, ktoré sa nenachádzajú v usmerneniach a z ktorých žiadne sa netýka odstrašenia.

- 13 Komisia tvrdí, že Súd prvého stupňa v bodoch 241 a 242 napadnutého rozsudku rozhodol správne, že pokuta uložená odvolateľovi mohla byť založená na jeho svetovom obrate.
- 14 Komisia pripomína, že Súd prvého stupňa rozhodol, že veľké podniky majú vo všeobecnosti k dispozícii rozsiahlejšie ekonomické zdroje a lepšiu znalosť práva hospodárskej súťaže ako menšie podniky. V dôsledku toho sa Súd prvého stupňa odvolal na pravidlo, podľa ktorého môže byť za porušenie spáchané podnikom disponujúcim značnými finančnými zdrojmi v zásade uložená pomerne vyššia pokuta, ako je pokuta uložená podniku, ktorý spáchal to isté porušenie, ale ktorý nedisponuje takýmito zdrojmi.

Posúdenie Súdny dvorom

- 15 Na úvod je potrebné zdôrazniť, ako to generálny advokát uviedol v bodoch 24 a 34 svojich návrhov, že Komisia zohľadnila obrat na svetovej úrovni iba na účely určenia „násobiteľa odstrašenia“. Naopak pri stanovení základnej sumy pokuty Komisia zohľadnila výlučne svetový obrat týkajúci sa tovarov, ktoré boli predmetom kartelovej dohody.

- 16 Pokiaľ ide o pojem „odstrašenie“, je potrebné pripomenúť, že odstrašenie je jednou z okolností, ktoré sa majú zohľadniť pri výpočte výšky pokuty. Je totiž ustálenou judikatúrou (pozri najmä rozsudok zo 7. júna 1983, *Musique Diffusion française a i./Komisia*, 100/80 až 103/80, Zb. s. 1825, body 105 a 106), že cieľom pokút uložených z dôvodu porušenia článku 81 ES a stanovených v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 je potrestať nezákonné konania dotknutých podnikov, ako aj odradiť tieto podniky, ako aj iné hospodárske subjekty od budúceho porušenia pravidiel súťažného práva Spoločenstva. Komisia tak pri výpočte výšky pokuty môže zohľadniť najmä veľkosť a hospodársku silu dotknutého podniku (pozri rozsudok *Musique Diffusion française a i./Komisia*, už citovaný, body 119 až 121).
- 17 Je dôležité dodať, ako to urobil Súd prvého stupňa v bode 239 napadnutého rozsudku, že Súdny dvor zdôraznil predovšetkým význam zohľadnenia svetového obratu každého podniku zúčastneného na karteli na účely stanovenia výšky pokuty (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 16. novembra 2000, *Sarrió/Komisia*, C-291/98 P, Zb. s. I-9991, body 85 a 86, a zo 14. júla 2005, *Acerinox/Komisia*, C-57/02 P, Zb. s. I-6689, body 74 a 75).
- 18 Za týchto podmienok sa Súd prvého stupňa v bode 241 napadnutého rozsudku dôvodne domnieval, že odvolateľ kvôli svojmu „obrovskému“ celkovému obratu v porovnaní s obratom ostatných členov kartelu, ľahšie zhromaždí prostriedky potrebné na zaplatenie pokuty, čo z pohľadu jej dostatočného odstrašujúceho účinku odôvodňovalo použitie násobiteľa.
- 19 Prvý odvolací dôvod uplatnený SDK je teda potrebné zamietnuť.

O druhom dôvode týkajúcom sa použitia „násobiteľa odstrašenia“

- 20 SDK tvrdí, že Súd prvého stupňa neuviedol žiadne závažné kritérium spôsobilé odôvodniť spôsob, akým bol v prípade odvolateľa použitý „násobiteľ odstrašenia“. Tento druhý odvolací dôvod sa delí na štyri časti.

Prvá časť: kritériá zvýšenia pokút

— Argumentácia účastníkov konania

- 21 SDK tvrdí, že pokuty mali byť na účely odstrašenia zvýšené iba mierne a len zo závažných dôvodov. V tomto prípade totiž existujú osobitné okolnosti odôvodňujúce nižšiu pokutu ako bola uložená.
- 22 Komisia zdôrazňuje, že odstrašujúci účinok pokuty a možnosť použiť násobiteľ majú za cieľ predovšetkým zabrániť iným podnikom, aby v budúcnosti porušili súťažné pravidlá Spoločenstva. V dôsledku toho nemožno odstrašujúcu povahu pokuty určiť iba v závislosti od osobitnej situácie dotknutého podniku.

— Posúdenie Súdnyim dvorom

- 23 Je potrebné uviesť, ako to vyplýva z ustálenej judikatúry a z návrhov generálneho advokáta (pozri ich body 53 až 55), že do výpočtu pokuty ukladanej podniku možno zahrnúť prvok odstrašenia a že tento prvok sa posudzuje zohľadnením množstva okolností a nielen osobitnej situácie dotknutého podniku.
- 24 V dôsledku toho sa Súd prvého stupňa v bodoch 241 až 243 napadnutého rozsudku nedopustil nesprávneho právneho posúdenia pri posúdení kritérií, na základe ktorých Komisia určila „násobiteľ odstrašenia“, ktorým upravila pokutu uloženú odvolateľovi.
- 25 Prvej časti tohto odvolacieho dôvodu teda nemožno vyhovieť.

Druhá časť: „Individualizácia“ podniku na účely „odstrašenia“

— Argumentácia účastníkov konania

- 26 SDK sa domnieva, že Súd prvého stupňa neobjasnil okolnosti umožňujúce individualizovať odvolateľa s cieľom zvýšiť mu pokutu na účely odstrašenia. Potreba individualizovať podnik na tieto účely sa totiž musí posudzovať so zreteľom na jeho špecifický postoj, a nie so zreteľom na jeho veľkosť.

27 Komisia uvádza, že Súd prvého stupňa správne zohľadnil osobitné okolnosti odvolateľa, ktoré boli použité na stanovenie výšky pokuty na účely odstrašenia. V tomto prípade sú veľkosť a sila dotknutého podniku závažnými okolnosťami, ktoré treba zohľadniť.

— Posúdenie Súdny dvorom

28 Na úvod je potrebné pripomenúť, že z bodov 241 až 247 napadnutého rozsudku právne dostatočným spôsobom vyplýva, že Komisia pri svojich posúdeniach týkajúcich sa zvýšenia pokuty na účely odstrašenia zohľadnila osobitné okolnosti odvolateľa.

29 Je tiež potrebné zdôrazniť, ako to vyplýva z judikatúry Súdneho dvora, že veľkosť dotknutého podniku je jednou z okolností, ktoré možno zohľadniť na účely výpočtu pokuty, a teda určenia „násobiteľa odstrašenia“ (pozri najmä rozsudky *Musique Diffusion française* a *i./Komisia*, už citovaný, a z 28. júna 2005, *Dansk Rørindustri* a *i./Komisia*, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Zb. s. I-5425, body 242 a 243).

30 V dôsledku toho sa Súd prvého stupňa nedopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď v bode 242 napadnutého rozsudku rozhodol, že odvolateľ sa odvolal na hypotetické parametre, ktoré sú príliš neurčité pre posúdenie skutočných finančných zdrojov podniku tým, že tvrdil, že cieľom spravodlivej pokuty môže byť iba náhrada škody spôsobenej slobodnej hospodárskej súťaži a že na tento účel treba posúdiť pravdepodobnosť odhalenia kartelu, ako aj zisk, s ktorým počítali jeho členovia.

31 Druhú časť druhého odvolacieho dôvodu je preto potrebné zamietnuť.

Tretia časť: Svojvoľná a neopodstatnená povaha použitého „násobiteľa odstrašenia“

— Argumentácia účastníkov konania

32 SDK uvádza, že ekonomický rozbor odstrašenia potvrdzuje, že použitý „násobiteľ odstrašenia“ je svojvoľný a neopodstatnený. Ak je totiž zvýšená pokuta opodstatnená na účely odstrašenia, musí byť pokuta, ktorá má vyvolať takýto účinok, vypočítaná v závislosti od zisku alebo výhod, ktoré dotknutý podnik mohol zamýšľať získať z porušenia, ak by nezákonné správanie nebolo odhalené, a v závislosti od pravdepodobnosti tohto odhalenia.

33 SDK sa domnieva, že Súd prvého stupňa nezohľadnil skutočnosť, že veľké spoločnosti vyrábajúce viac druhov výrobkov, či už sú „finančne silné“ alebo nie, nie sú menej citlivé voči pokutám ako spoločnosti vyrábajúce jeden druh výrobkov. Ekonomická teória totiž preukazuje, že veľké podniky sú prinajmenšom tak náchylné k maximálnemu obmedzovaniu svojich právnych povinností a iných výdavkov ako menšie podniky. „Násobiteľ odstrašenia“ je teda opodstatnený iba v závislosti od skutočného a preukázaného postoja dotknutého podniku. SDK sa však aktívne nezúčastňoval na činnosti kartelu a nevyvíjal žiadnu stratégiu na vylúčenie hospodárskej súťaže v dotknutom odvetví.

34 Komisia tvrdí, že tvrdenia odvolateľa sú bezvýznamné a že správanie podniku je okolnosťou, ktorá sa má zohľadniť v neskoršom štádiu stanovenia pokút ako pritažujúca alebo poľahčujúca okolnosť.

35 Komisia sa domnieva, že Súd prvého stupňa správne preukázal, že očakávané zisky z porušenia a pravdepodobnosť jeho odhalenia sú príliš nejasnými a špekulatívnymi okolnosťami na to, aby boli základom pre stanovenie „násobiteľa odstrašenia“.

— Posúdenie Súdny dvorom

36 Je potrebné pripomenúť, že v súlade s ustálenou judikatúrou disponuje Komisia mimoriadne rozsiahlou voľnou úvahou pri výbere okolností, ktoré zohľadní na účely určenia výšky pokút, ako sú najmä osobitné okolnosti veci, jej kontext a odstrašujúci dosah pokút, a to bez toho, aby bolo potrebné odkazovať na záväzný alebo vyčerpávajúci zoznam kritérií, ktoré by sa povinne museli zohľadňovať (pozri najmä uznesenie z 25. marca 1996, SPO a i./Komisia, C-137/95 P, Zb. s. I-1611, bod 54, a rozsudok zo 17. júla 1997, Ferriere Nord/Komisia, C-219/95 P, Zb. s. I-4411, bod 33).

37 Okrem toho, pokiaľ ide o tvrdenie odvolateľa, že použitie „násobiteľa odstrašenia“ nie je opodstatnené, keďže sa aktívne nezúčastňoval na karteli, je namieste pripomenúť, ako to generálny advokát správne uviedol v bode 65 svojich návrhov, že táto okolnosť, za predpokladu, že je preukázaná, sa zohľadní iba v neskoršom štádiu konania, v ktorom sa stanovuje pokuta, ale sama osebe nemá žiaden vplyv na posúdenie samotnej závažnosti kartelu.

38 Z toho vyplýva, že Súd prvého stupňa sa nedopustil nesprávneho právneho posúdenia pri svojom hodnotení situácie odvolateľa nachádzajúcom sa v bodoch 242 a 243 napadnutého rozsudku.

39 Tretiu časť druhého odvolacieho dôvodu je teda potrebné zamietnuť.

Štvrtá časť: neprimeraná povaha zvýšenia pokuty

— Argumentácia účastníkov konania

40 SDK uvádza, že sadzba zvýšenia pokuty bola neprimeraná z dôvodu jeho malého trhového podielu v EHP. Okrem toho rozbor základnej pokuty v upravenej výške preukazuje, že pokuta, ktorá sa ho týka, je neprimeraná vo vzťahu k pokutám uloženým ostatným účastníkom kartelu.

41 Komisia vysvetľuje, že argumentácia odvolateľa je založená na porovnaní základnej pokuty v upravenej výške s pokutami ostatných účastníkov a s ročným obratom odvolateľa v EHP. Takéto porovnanie však nemá význam, pretože predložené výpočty v celom rozsahu spočívajú na nesprávnom predpoklade, že ekonomická sila odvolateľa mala byť posúdená na základe obratu dosiahnutého na relevantnom tovarovom trhu v EHP.

— Posúdenie Súdny dvorom

42 Je potrebné uviesť, ako to správne zdôraznil generálny advokát v bode 68 svojich návrhov, že argumentácia odvolateľa spočíva na nesprávnom predpoklade, že „násobiteľ odstrašenia“ sa nemôže zakladať na svetovom obrate dotknutého podniku.

43 Je potrebné dodať, ako to Súd prvého stupňa správne uviedol v bode 198 napadnutého rozsudku, že odvolateľ by bol odmenený, ak by Komisia vypočítala základnú sumu pokuty na základe nízkeho obratu dosiahnutého SDK v EHP, pretože tento podnik v rámci sporného kartelu súhlasil, že nebude vstupovať do hospodárskej súťaže na trhu EHP, čím ostatným výrobcom umožnil, aby sa dohodli o svojich cenách na tomto trhu.

44 V dôsledku toho nemožno vyhovieť ani štvrtej časti tohto odvolacieho dôvodu.

45 Druhý odvolací dôvod musí byť teda v celom rozsahu zamietnutý.

O treťom dôvode týkajúcom sa nesprávneho právneho posúdenia a nedostatku odôvodnenia vo vzťahu k zohľadneniu pokút a povinností uložených odvolateľovi v tretích štátoch

Argumentácia účastníkov konania

46 SDK tvrdí, že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď dospel k záveru, že Komisia bola oprávnená na jednej strane vychádzať pri výpočte základnej pokuty, ako aj „násobiteľa odstrašenia“ zo svetového obratu a na druhej strane nezohľadniť skutočnosť, že proti SDK už boli vedené konania v Spojených štátoch, Kanade, ako aj Japonsku, a že tieto štáty mu už uložili pokuty.

- 47 Ak mal byť podľa odvolateľa na účely odstrašenia použitý svetový obrat, mali byť pri určení výšky dodatočnej pokuty uloženej v Spoločenstve, ktorá sa vyžaduje na vhodný odstrašujúci účinok, zohľadnené pokuty, ktoré majú byť zaplatené v iných štátoch. Odstrašujúci účinok totiž závisí od celkových výdavkov vyplývajúcich z nezákonného správania, ktoré zahŕňajú nielen pokuty uložené v EHP, ale aj pokuty uložené inde.
- 48 SDK sa teda domnieva, že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď potvrdil pokutu majúcu za následok dvojité účtovanie, ktorá je neprimeraná vo vzťahu k dôvodnému odstrašujúcemu účinku.
- 49 Komisia uvádza, že Súd prvého stupňa neporušil zásadu *ne bis in idem*. Zdôrazňuje, že orgány tretích štátov uložili pokuty za porušenie ich práva hospodárskej súťaže a nedochádza ku kolízii medzi nimi a právomocou Komisie uložiť podnikom pokuty za obmedzenia hospodárskej súťaže na spoločnom trhu. Komisia a Súd prvého stupňa totiž rozhodujú iba o takýchto obmedzeniach a činnosti týkajúce sa tretích štátov nepatria do pôsobnosti práva Spoločenstva.

Posúdenie Súdny dvorom

- 50 Na úvod je potrebné pripomenúť, že zásada *ne bis in idem*, ktorej sa venuje aj článok 4 protokolu č. 7 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd podpísaného v Ríme 4. novembra 1950, je základnou zásadou práva Spoločenstva, ktorej dodržiavanie zabezpečuje súd (pozri najmä rozsudky z 5. mája 1966, Gutmann/Komisia CEEA, 18/65 a 35/65, Zb. s. 149, 172, a z 15. októbra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Zb. s. I-8375, bod 59).

- 51 Na účely preskúmania dôvodnosti odvolacieho dôvodu založeného na porušení tejto zásady je tiež potrebné zdôrazniť, ako to Súd prvého stupňa správne uviedol v bode 140 napadnutého rozsudku, že Súdny dvor ešte nerozhodoval o otázke, či je Komisia povinná započítať sankciu uloženú orgánmi tretieho štátu za predpokladu, že skutočnosti použité proti podniku Komisiou a týmito orgánmi, sú totožné, ale že stanovil totožnosť skutkov, ktoré podniku vytýka Komisia a orgány tretieho štátu ako predbežnú podmienku uvedenej otázky.
- 52 Pokiaľ ide o pôsobnosť zásady *ne bis in idem* v situáciách, v ktorých orgány tretieho štátu konajú na základe ich sankčnej právomoci v oblasti práva hospodárskej súťaže uplatniteľného na území tohto štátu, je dôležité pripomenúť, že sporný kartel pôsobí v medzinárodnom kontexte, ktorý sa vyznačuje predovšetkým ingerenciou právnych poriadkov tretích štátov na ich príslušných územiach.
- 53 V tomto ohľade je namieste uviesť, že výkon právomoci orgánmi týchto štátov zodpovednými za ochranu slobodnej hospodárskej súťaže v rámci ich územnej pôsobnosti, sa riadi vlastnými požiadavkami týchto štátov. Skutočnosti, ktoré sú základom právnych poriadkov iných štátov v oblasti hospodárskej súťaže, totiž nezahŕňajú len špecifické účely a ciele, ale vedú tiež k prijatiu osobitných hmotnoprávnych pravidiel, ako aj k rozmanitým právnym dôsledkom v správnej, trestnoprávnej alebo občianskoprávnej oblasti v prípade, keď orgány týchto štátov preukázali porušenie pravidiel v oblasti hospodárskej súťaže.
- 54 Právna situácia je naopak úplne iná v prípade, keď sa na podnik v oblasti hospodárskej súťaže uplatňuje výlučne právo Spoločenstva a právo jedného alebo niekoľkých členských štátov, teda v prípade, keď sa kartel obmedzuje výlučne na oblasť územnej pôsobnosti právneho poriadku Európskeho spoločenstva.

- 55 Z toho vyplýva, že cieľom Komisie pri ukladaní sankcie za nedovolené správanie podniku, aj keď je jeho základom kartelová dohoda medzinárodnej povahy, je ochrana slobodnej hospodárskej súťaže vo vnútri spoločného trhu, ktorá je podľa článku 3 ods. 1 písm. g) ES základným cieľom Spoločenstva. Na základe špecifickosti hodnôt chránených právom na úrovni Spoločenstva sa totiž posúdenia Komisie pri výkone jej právomoci môžu značne odlišovať od posúdení vykonaných orgánmi tretích štátov.
- 56 Súd prvého stupňa teda v bode 134 napadnutého rozsudku správne rozhodol, že zásada *ne bis in idem* sa neuplatní v situáciách, v ktorých dochádza k ingerencii právnych poriadkov a orgánov hospodárskej súťaže tretích štátov v rámci ich vlastnej právomoci.
- 57 Súd prvého stupňa okrem toho rovnako správne rozhodol, že neexistuje žiadna právna zásada, ktorá by Komisiu zaväzovala zohľadniť konania vedené proti žalobcovi v tretích štátoch a tam uložené sankcie.
- 58 V tomto ohľade je potrebné uviesť, ako to Súd prvého stupňa správne poznamenal v bode 136 napadnutého rozsudku, že neexistuje zásada medzinárodného práva verejného, ktorá by zakazovala verejným orgánom rôznych štátov, vrátane súdov, aby stíhali a odsúdili fyzickú alebo právnickú osobu za rovnaký skutok ako je ten, za ktorý už táto osoba bola odsúdená v inom štáte. Okrem toho neexistuje zmluva medzinárodného práva verejného, na základe ktorej by Komisii mohla vzniknúť povinnosť zohľadniť pri stanovení pokuty podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 pokuty uložené orgánmi tretích štátov v rámci ich právomoci v oblasti práva hospodárskej súťaže.

- 59 Je dôležité dodať, že dohody uzavreté medzi Spoločenstvami a vládou Spojených štátov amerických 23. septembra 1991 a 4. júna 1998 o uplatňovaní zásad dobrých mravov pri vykonávaní ich právnych predpisov o hospodárskej súťaži (Ú. v. ES L 95, 1995, s. 47, a Ú. v. ES L 173, 1998, s. 28; Mim. vyd. 08/001, s. 318) sa obmedzujú na praktické procesné otázky ako výmena informácií a spolupráca medzi orgánmi hospodárskej súťaže a nijakým spôsobom sa netýkajú započítania alebo zohľadnenia sankcií uložených jednou zo zmluvných strán týchto dohôd.
- 60 Napokon, pokiaľ ide o nerešpektovanie zásad proporcionality a spravodlivosti Súdom prvého stupňa, ktoré odvolateľ uplatnil subsidiárne, je dôležité poznamenať, že každá úvaha založená na existencii pokút uložených orgánmi tretieho štátu prichádza do úvahy iba v rámci voľnej úvahy, ktorú má Komisia pri stanovení pokút za porušenie súťažného práva Spoločenstva. V dôsledku toho nemožno vylúčiť, že Komisia zohľadní pokuty skôr uložené orgánmi tretích štátov, nie je však povinná tak urobiť.
- 61 Odstrašujúci účinok, ktorý Komisia oprávnene sleduje pri stanovení výšky pokuty, smeruje k zabezpečeniu dodržiavania pravidiel hospodárskej súťaže zavedených Zmluvou ES podnikmi pri výkone ich činností na spoločnom trhu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 15. júla 1970, ACF Chemiefarma/Komisia, 41/69, Zb. s. 661, body 173 až 176). V dôsledku toho nie je Komisia pri posudzovaní odstrašujúcej povahy pokuty, ktorú ukladá za porušenie týchto pravidiel, povinná zohľadniť prípadné sankcie uložené podniku za porušenie súťažných pravidiel tretích štátov.
- 62 Súd prvého stupňa sa teda nedopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď v bodoch 144 až 148 napadnutého rozsudku rozhodol, že výška uloženej pokuty bola stanovená v súlade s právom.

- 63 So zreteľom na predchádzajúce úvahy musí byť tretí odvolací dôvod v celom rozsahu zamietnutý.

O štvrtom dôvode týkajúcom sa porušenia základného práva odvolateľa na spravodlivý proces

Argumentácia účastníkov konania

- 64 SDK sa domnieva, že Súd prvého stupňa nesprávne a bez odôvodnenia alebo vysvetlenia zamietol jeho argumentáciu týkajúcu sa príležitosti byť vypočutý Komisiou k určeniu „násobiteľa odstrašenia“.
- 65 Komisia zdôrazňuje, že Súd prvého stupňa neporušil právo odvolateľa na obranu a dostatočne odôvodnil svoje posúdenie týkajúce sa použitia „násobiteľa odstrašenia“.
- 66 Tvrdí, že zvýšenie pokuty na zabezpečenie ekvivalentného odstrašujúceho účinku nie je výsledkom novej politiky. Je totiž uznávané, že účinné uplatňovanie súťažných pravidiel Spoločenstva vyžaduje, aby bola Komisia oprávnená kedykoľvek prispôbiť úroveň pokút potrebám tejto politiky v hraniciach vymedzených nariadením č. 17.

- 67 Komisia súhlasí so záverom Súdu prvého stupňa, že odvolateľ mal príležitosť poskytnúť všetky podstatné informácie o veľkosti a finančných zdrojoch podniku, ktoré mali byť zohľadnené pri posúdení odstrašujúceho účinku pokuty. Odvolateľ mal dostatočné informácie na to, aby vedel, že základná suma pokuty môže byť zvýšená v súlade s usmerneniami.

Posúdenie Súdny dvorom

- 68 Je namieste pripomenúť, že dodržanie práva na obranu v každom konaní, ktoré môže viesť k uloženiu sankcií, najmä pokút alebo penále, je základnou zásadou práva Spoločenstva, ktorá musí byť zachovaná aj v prípade, keď ide o konanie správnej povahy (pozri rozsudok z 13. februára 1979, Hoffmann-La Roche/Komisia, 85/76, Zb. s. 461, bod 9).
- 69 V tomto ohľade je dôležité dodať, že povinnosť vypočúť podniky, proti ktorým je vedené konanie podľa článku 81 ES sa považuje za splnenú, keď Komisia vo svojom oznámení o výhradách vysloví, že preskúma, či je potrebné uložiť pokuty uvažovaným podnikom a keď uvedie základné skutkové a právne okolnosti, ktoré môžu viesť k uloženiu pokuty, ako závažnosť a trvanie predpokladaného porušenia (pozri najmä rozsudok z 9. novembra 1983, Michelin/Komisia, 322/81, Zb. s. 3461, body 19 a 20).
- 70 Ako to uviedol Súd prvého stupňa, Komisia v oznámení o výhradách opísala skutkové a právne okolnosti, o ktoré sa zamýšľala oprieť na účely určenia výšky pokút. Týmto postupom Komisia dodržala právo dotknutých podnikov byť vypočutý nielen k podstate pokuty, ale aj ku každej okolnosti, ktorú mala v úmysle zohľadniť pri stanovení pokút.

- 71 Je namieste uviesť, že v bode 240 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa pri zamietnutí dôvodu týkajúceho sa práva na obranu rozhodol, že nič nebránilo odvolateľovi, aby v správnom konaní poukázal na svoju veľkosť, ako aj finančné zdroje a vyjadril sa k odstrašujúcemu účinku sankcie, ktorú mu Komisia mohla uložiť.
- 72 Je potrebné tiež poznamenať, že skutočnosť, že Komisia mohla pri stanovení pokuty považovať za potrebné zohľadniť prvok odstrašenia, nemožno považovať za okolnosť spôsobilú odôvodniť prijatie osobitných opatrení počas správneho konania pred Komisiou.
- 73 Okrem toho, ako to vyplýva zo zistení Súdu prvého stupňa, odvolateľ si bol vedomý skutočnosti, že Komisia vo svojom oznámení o výhradách a v súlade s usmerneniami uviedla, že má v úmysle stanoviť pokuty na dostatočne vysokú úroveň, aby mali vhodný odstrašujúci účinok.
- 74 Z uvedeného vyplýva, že Súd prvého stupňa neporušil právo SDK na obranu, keď zamietol jeho žalobný dôvod týkajúcich sa tohto práva.
- 75 Štvrtému odvolaciemu dôvodu uplatnenému SDK teda nemožno vyhovieť.
- 76 Z predchádzajúcich úvah vyplýva, že odvolanie SDK je potrebné v celom rozsahu zamietnuť.

O trovách

⁷⁷ Podľa článku 69 ods. 2 rokovacieho poriadku uplatniteľného na základe článku 118 toho istého rokovacieho poriadku na konanie o odvolaní účastník konania, ktorý vo veci nemal úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. Keďže Komisia navrhla zaviazat' SDK na náhradu trov konania a SDK nemal úspech vo svojich dôvodoch, je opodstatnené zaviazat' ho na náhradu trov konania.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (druhá komora) rozhodol a vyhlásil:

- 1. Odvolanie sa zamieta.**
- 2. Showa Denko KK je povinný nahradiť trovy konania.**

Podpisy